

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อดำเนินการวิจัยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประเด็นที่จะนำเสนอในที่นี้ เพื่อให้ง่ายต่อการรับทราบข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 3 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนอำเภอพรานกระต่ายจังหวัดกำแพงเพชร

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ง่ายต่อการรับทราบข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพรานกระต่าย

4.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

4.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลบ้านพราน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

4.4 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ากระต่ายทอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

4.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพรานกระต่าย

ประวัติความเป็นมาของอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร มีชายคนหนึ่งมีอาชีพในทางล่าสัตว์ ตั้งนิวาสสถานอยู่บริเวณเมืองพาน ได้ออกป่ามาล่าสัตว์ถึงบริเวณที่ราบลุ่มแถววัดโพธิ์ปัจจุบัน เพราะบริเวณนี้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ หญ้า และต้นไม้เขียวชอุ่มตลอดปี พวกสัตว์ต่างๆ ชอบมาอาศัยหากินอยู่บริเวณนี้ บังเอิญได้พบกระต่ายตัวหนึ่งมีขนเป็นสีเหลืองเข้มเหมือนสีทองสวยงาม จึงไล่จับกระต่ายตัวและกระต่ายตัวนั้นได้วิ่งหลบหายไปในพื้นที่ป่าใหญ่ที่ขึ้นรกแห่งหนึ่ง ค้นหาเท่าไรก็ไม่พบจึงกลับไปบอกพวกญาติพี่น้องให้ทราบทุกคนต่างก็อยากได้กระต่ายตัวนั้น เพื่อนำไปถวายแก่พระมหากษัตริย์พากันมาดักดูกระต่าย เมื่อพบกระต่ายก็พากันวิ่งไล่จับ แต่กระต่ายก็วิ่งหลบเข้าป่าใหญ่ไปทุกทีช่วยกันถางป่าใหญ่นั้นออก ก็พบว่าบริเวณนั้นเป็นเตาถลุงเหล็กเก่า มีโพรง มีบ่อหลายแห่ง รู้ว่ากระต่ายต้องอยู่ในโพรงนั้นแน่นอน แต่ไม่อาจขุดหาได้ จึงได้แต่นั่งเฝ้าปากโพรงไว้รอให้กระต่ายออกจากโพรงแล้วจะจับ แต่รอเท่าไรกระต่ายก็ไม่ไฉล่อออกมาให้เห็นอีกเลย จึงกลับไปอพยพครอบครัวมาตั้งรกราก

อยู่ที่บริเวณนั้นเลย เพราะนอกจากจะยังมีความหวังในตัวกระต่ายแล้ว ยังเห็นว่าบริเวณนั้นเป็นที่ลุ่มดี เหมาะสำหรับจะปลูกข้าวเลี้ยงชีพได้ ด้วยมีน้ำไหลออกจากโพรงของเตาถลุงแห่งหนึ่งตลอดเวลา (มีผู้เล่าว่าประมาณ พ.ศ. 2480 น้ำยังมีไหลอยู่ และจอกแหนไหลตามน้ำออกมาด้วย โดยไม่ทราบว่าเป็น น้ำมาจากไหน) ทั้งสัตว์ป่าก็ชุกชุม สามารถล่ามาเลี้ยงชีพได้อีกทางหนึ่ง ปี พ.ศ. 2509 นายธวัช แผ่ความดี นายอำเภอพรานกระต่าย สมัยนั้นได้ริเริ่มบูรณะถ้ำกระต่ายทองขึ้นมา โดยนำหินมาก่อเป็น รูปถ้ำเข้าแล้วปิดด้วยไม้ไผ่ และทำได้เพียงแค่นั้น เพราะชาวบ้านยังไม่ให้ความสนใจเหมือนเดิม (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลตำบลพรานกระต่าย, 2555, หน้า 7-10)

จนมาในปี พ.ศ. 2529 พ.ต.ท. วุฒิสาร ภายเดช สวญ.สภอ.พรานกระต่าย ได้ริเริ่มเรื่องราว ขึ้นมาใหม่ โดยนำความไปปรึกษากับพระครูวชิรปัญญาคุณ เจ้าคณะอำเภอพรานกระต่าย วัดกุฎีการาม และพระครูวชิรศาสนคุณ วัดไตรภูมิ เรื่องการบูรณะถ้ำกระต่ายทองใหม่ เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ ประจำท้องถิ่นโดยให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสถานที่นี้ จะได้ช่วยกันดูแลรักษา ทั้งจะเป็น ประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังด้วย เมื่อมีการประชุมกันแล้ว ก็ได้ดำเนินการชักชวนประชาชนพรานกระต่ายให้ ร่วมกันบูรณะถ้ำจัดรูปร่างถ้ำใหม่ โดยนำหินมาก่อเป็นรูปถ้ำจัดแต่งถ้ำเสียใหม่ด้วยคอนกรีต และบรรจุ พระพุทธรูปไว้ภายในถ้ำ ก่อเจดีย์บรรจุพระพุทธรูป ปั้นรูปนายพรานไว้ ตกแต่งบริเวณให้สะอาดสมกับ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญสำหรับหมู่บ้าน เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จัดงานฉลอง ทำบุญเลี้ยงพระ กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่เจ้าที่เจ้าทางให้นายพรานบรรพบุรุษ ให้กระต่ายทอง

4.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัด กำแพงเพชร

ประวัติความเป็นมาของเทศบาลตำบลพรานกระต่าย

เดิมเทศบาลตำบลพรานกระต่าย เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสุขาภิบาล กระทรวงมหาดไทยประกาศจัดตั้งเป็นสุขาภิบาลพรานกระต่าย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2498 ได้เปิด ดำเนินการโดยใช้ที่ทำการอำเภอพรานกระต่ายเป็นสำนักงาน ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงฐานะจาก สุขาภิบาลมาเป็นเทศบาล เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ก. เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 เทศบาลตำบลพรานกระต่าย ได้รับการยกฐานะจากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาล ตามพระราชบัญญัติการ เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 บัญญัติให้สุขาภิบาลทุกแห่งมีฐานะเป็น เทศบาล ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 และเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เทศบาล ตำบลพรานกระต่ายได้จัดสรรงบประมาณ ซื่อที่ดินติดถนนกำแพงเพชร – สุโขทัย หมู่ที่ 3 ตำบลพราน กระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 10 ไร่ 2 งาน 92 ตารางวา และเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2545 เวลา 10.39 น. ได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ ก่อสร้างอาคารสำนักงาน มีลักษณะเป็นอาคาร คอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น ขนาดกว้าง 7 เมตร ยาว 39 เมตร รวมพื้นที่ใช้สอย 707 ตารางเมตร ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2547

1. ด้านการเมืองการบริหาร

1.1 ข้อมูลองค์กร สำนักงานเทศบาลตำบลพรานกระต่าย ตั้งอยู่เลขที่ 33/3 หมู่ 3 ถนน กำแพงเพชร - สุโขทัย ตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

1.2 สภาพทั่วไป เทศบาลตำบลพรานกระต่ายอยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลพรานกระต่าย และตำบลถ้ำกระต่ายทอง โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากกลางทางหลวงหมายเลข 101 ตอน ถนนกำแพงเพชร - สุโขทัย ตรงกิโลเมตรที่ 499.3 ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะ 170 เมตร ถือเป็นเส้นตรงตามแนวขนานกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ตอนกำแพงเพชร-สุโขทัย ระยะ 100 เมตร ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึงหลักเขตที่ 2 ติดกับตำบลพรานกระต่าย

ทิศใต้ จากหลักเขตที่ 7 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระยะ 650 เมตร ถึงหลักเขตที่ 7 ถือตามแนวขนานกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 10 ตอนกำแพงเพชร-สุโขทัย ระยะ 100 เมตร ตรงกิโลเมตร 487.4 ตามแนวริมห้วยโค้งฝั่งเหนือไปทางตะวันออกเฉียงใต้ ระยะ 100 เมตร ติดกับตำบลถ้ำกระต่ายทอง

ทิศตะวันออก จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ตรงวัดไตรภูมิด้านเหนือติดกับตำบลถ้ำกระต่ายทอง

ทิศตะวันตก จากหลักเขตที่ 10 ถือตามทางขนานกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 101 ตอนกำแพงเพชร - สุโขทัย ระยะทาง 100 เมตร ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ บรรจบหลักเขตที่ 1 ติดกับตำบลพรานกระต่าย

1.3 เนื้อที่ มีพื้นที่รับผิดชอบ 2.36 ตารางกิโลเมตร ระยะห่างจากที่ตั้งจังหวัดประมาณ 25 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นทุ่งนาสลับบ้านคน ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน สภาพลุ่มลาดเป็นลุ่มลาดเล็ก ๆ ในฤดูแล้งน้ำในลุ่มลาดจะแห้งขอด ส่วนสภาพภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูฝน จากเดือน พฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว จากเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม ฤดูร้อน จากเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน

1.4 อัตรากำลัง (ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2557) ข้าราชการ/พนักงานส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 คน ลูกจ้างประจำ รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน พนักงานจ้างทั่วไป รวมทั้งสิ้น จำนวน 42 คน อาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน 156 คน

1.5 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- 1) รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 2 คัน
- 2) รถยนต์บรรทุกน้ำ จำนวน 3 คัน
- 3) เครื่องดับเพลิงชนิดหาลาม จำนวน 1 เครื่อง
- 4) รถยนต์กู้ชีพพร้อมอุปกรณ์ช่วยชีวิต จำนวน 1 คัน
- 5) อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ดับเพลิง จำนวน 11 คน
- 6) ในรอบปีที่ผ่านมาได้มีการปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 10 ครั้ง

- 7) ความเสียหายในรอบปีที่เกิดขึ้น จำนวน 6 ครั้ง
- 8) ในรอบปีที่ผ่านมามีการฝึกซ้อม จำนวน 13 ครั้ง
- 9) วิทยุสื่อสาร 10 เครื่อง มีชนิด ICOM V80 - T จำนวน 10 เครื่อง

1.6 การสื่อสาร

- 1) โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 3 หมายเลข
- 2) โทรศัพท์ของท้องถิ่น จำนวน 1,000 หมายเลข

2. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (กายภาพและสิ่งแวดล้อม)

2.1 ถนน

- 1) ถนนในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง มีจำนวน 3 สาย สภาพถนนเป็นถนนลาดยาง รวมระยะทาง 4.63 กิโลเมตร
 - สาย 101 ยาว 4.43 กิโลเมตร
 - สายท่าไม้ ยาว 0.1 กิโลเมตร
 - สายด่านลานหอย ยาว 0.1 กิโลเมตร
- 2) ถนนที่อยู่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่น จำนวน 110 สาย
- 3) ถนนที่จัดทะเบียนเป็นทางหลวงท้องถิ่นแล้ว จำนวน 77 สาย ระยะทางรวม 26.813 กิโลเมตร แยกเป็น
 - ถนนผิวจราจรคอนกรีตเสริมเหล็ก รวมระยะทาง 13.595 กิโลเมตร
 - ถนนผิวจราจรแอสฟัลต์ติกคอนกรีต (ลาดยาง) ระยะทาง 13.218 กิโลเมตร-
 - ถนนผิวจราจรลูกรัง ระยะทาง 0.36 กิโลเมตร

2.1 ประปา

- คร้วเรือนที่ใช้บริการน้ำประปา จำนวน 2,289 หลังคาเรือน
- หน่วยงานเจ้าของกิจการประปา คือ สำนักงานประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดกำแพงเพชร
- ปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้ จำนวน 3,360.00 ลบ.ม./วัน
- ปริมาณน้ำประปาที่ต้องการใช้ จำนวน 1,550.00 ลบ.ม.
- แหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา คือ บ่อบาดาล
- ลุ่มน้ำสำหรับผลิตน้ำประปา คือ แม่น้ำปิง

2.3 ไฟฟ้า

- คร้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ จำนวน 3,439 คร้วเรือน
- พื้นที่ที่ได้รับบริการไฟฟ้า 100%
- ถนนในเขตเทศบาลตำบลพรานกระต่ายที่มีไฟฟ้าสาธารณะ 100%

2.4 แหล่งน้ำ

- ลำคลอง จำนวน 2 แห่ง
- สระน้ำ จำนวน 1 แห่ง

- บ่อน้ำตื้น จำนวน 510 แห่ง
- บ่อบาดาล จำนวน 10 แห่ง

2.5 การระบายน้ำ

- บริเวณที่มีน้ำท่วมถึง 5 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านเหนือ, ชุมชนบ้านบ่อมะเฟือง, ชุมชนบ้านถ้ำกระต่ายทอง, ชุมชนบ้านพรานกระต่าย 2 และชุมชนบ้านนาถ้าง
- ระยะเฉลี่ยที่น้ำท่วมขังนานที่สุด 7 วัน ประมาณช่วงเดือน กันยายน ถึง พฤศจิกายน
- สาเหตุของน้ำท่วมขังเกิดจาก ฝนตกชุกต่อเนื่อง และการรับน้ำจากเขตอำเภอข้างเคียง
- เทศบาลตำบลพรานกระต่ายได้มีการทำความสะอาดราง/ท่อระบายน้ำปีละ 50 ครั้ง

2.6 น้ำเสีย มีวิธีบำบัดน้ำเสียทำโดย การดำเนินการเอง และทางระบายน้ำหลักในเขตเทศบาลตำบลพรานกระต่าย ได้แก่ คลองห้วยโค้ง, คลองวังล่อ, คลองทุ่งน้อย, คลองวัวและแนวท่อส่งน้ำเสีย

3. ด้านเศรษฐกิจ

3.1 อาชีพ ตำบลพรานกระต่ายเป็นสังคมเกษตร มีวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน คือ มีความเรียบง่ายใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สภาพเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทำนา แต่จะเป็นการทำนานอกพื้นที่ พื้นที่ที่ทำนาจะอยู่ในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง ส่วนที่เหลือเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ ทำสวน และรับราชการ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อว่างงานจากฤดูกาลทำนาแล้วก็จะว่างงาน เนื่องจากสภาพพื้นที่แห้งแล้ง เป็นทุ่งนาสลับบ้านเรือน จึงไม่สามารถทำอาชีพเสริมเกี่ยวกับการเกษตรได้ทั้งหมด ซึ่งมีบางส่วนไปทำงานนอกหมู่บ้าน เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ส่วนในชุมชนที่มีอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขายตามตลาด เป็นต้น

3.2 ปศุสัตว์ จำนวนสัตว์ในพื้นที่โดยประมาณ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนสัตว์ ของเทศบาลตำบลพรานกระต่าย

ตำบล	โค	กระบือ	สุกร	เป็ด	ไก่	สุนัข	แมว
พรานกระต่าย	860	399	2,900	72	91,040	3,371	1,255
รวม	860	399	2,900	72	91,040	3,371	1,255

(ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์อำเภอพรานกระต่าย ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ.2557 ในภาพรวมที่มีในตำบลพรานกระต่าย)

3.3 การพาณิชย์

- ธนาคาร จำนวน 4 แห่ง
- สถานีบริการน้ำมัน จำนวน 3 แห่ง
- ตลาดสด จำนวน 3 แห่ง
- ร้านค้าต่าง ๆ จำนวน 305 แห่ง
- โรงฆ่าสัตว์ จำนวน 1 แห่ง

3.4 สถานบริการ

- โรงแรม รีสอร์ท จำนวน 2 แห่ง
- ร้านอาหาร จำนวน 5 แห่ง

4.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลบ้านพราน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

1. ที่ตั้ง อาณาเขต เนื้อที่ ภูมิประเทศ

1.1 ที่ตั้ง มีสถานที่ตั้งอาคารสำนักงาน เลขที่ 99 หมู่ที่ 5 ตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลถ้ากระต่ายทอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศใต้ติดต่อกับ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลถ้ากระต่ายทอง อำเภอพรานกระต่าย
จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าไม้ อำเภอพรานกระต่าย และตำบลลานดอกไม้
อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

1.2 เนื้อที่ เนื้อที่โดยประมาณ 103.2 ตารางกิโลเมตร

1.3 ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลาดเทจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก เป็นป่าไม้ภูเขาหิน
สูงชัน ทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสมกับการทำการเกษตร มีความสูงจากระดับน้ำทะเล
ประมาณ 67 เมตร

2. เขตการปกครอง จำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้ จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบล
บ้านพราน เต็มทั้งหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่ที่ 5 บ้านหนองราง	2. หมู่ที่ 6 บ้านหนองน้ำใส
3. หมู่ที่ 7 บ้านใหม่เขานิยม	4. หมู่ที่ 8 บ้านปลักมะหว้า
5. หมู่ที่ 9 บ้านเขาสว่างอารมณ์	6. หมู่ที่ 12 บ้านใหม่เขาดงรีน
7. หมู่ที่ 13 บ้านสว่างราษฎร์พัฒนา	

จำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านพราน บางส่วน จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่ที่ 1 บ้านเด่นกระบาก	2. หมู่ที่ 2 บ้านพรานกระต่าย
3. หมู่ที่ 3 บ้านเขาแก้ว	4. หมู่ที่ 4 บ้านหัวถนน
5. หมู่ที่ 11 บ้านหนองหินเตาปูน	

3. ประชากร มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 6,754 คน แยกเป็น

ชาย	จำนวน	3,406	คน
หญิง	จำนวน	3,348	คน
จำนวนครัวเรือน	จำนวน	2,459	ครัวเรือน

แยกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4.2 จำนวนประชากรของเทศบาลตำบลบ้านพราน

หมู่ที่	บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	เด่นกระบาก	159	188	214	402
2	พรานกระต่าย	265	344	327	671
3	เขาแก้ว	249	405	378	783
4	หัวถนน	126	76	78	154
5	หนองราง	199	291	315	606
6	หนองน้ำใส	314	295	311	606
7	ใหม่เขานิยม	157	223	225	448
8	ปลักมะหว้า	147	268	238	506
9	เขาสว่างอารมณ์	220	340	337	677
10	หนองหินเตาปูน	348	451	447	898
11	ใหม่เขาตงรีน	102	209	174	383
12	สว่างราษฎร์พัฒนา	171	316	302	618
	รวม	2,459	3,406	3,348	6,754

(ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2556 จากเทศบาลตำบลบ้านพราน)

4. คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านพราน

1. นายจเร สุขสำราญ ตำแหน่ง นายกเทศมนตรี
2. นายจรินทร์ บาระเมศ ตำแหน่ง รองนายกเทศมนตรี
3. นายวันชัย ช่อชั้น ตำแหน่ง รองนายกเทศมนตรี
4. นายบุญลือ เข้มคง ตำแหน่ง เลขานุการนายกเทศมนตรี
5. นายเชิญ ราชทรัพย์ ตำแหน่ง ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี

5. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านพราน

1. นายสุทัศน์ เพชรรัตน์ ตำแหน่ง ประธานสภาเทศบาล
2. นายอัมพร วารี ตำแหน่ง รองประธานสภาเทศบาล
3. นายนายวราศักดิ์ สิงห์เลื่อน ตำแหน่ง เลขานุการสภาเทศบาล
4. นายเงิน คุ่มวงษ์ ตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาล
5. นางสาวกรพินธ์ สุขเสรีญ ตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาล
6. นายปรีชา พรหมฉิม ตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาล
7. นายสนาม ปักธงชัย ตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาล
8. นายถาวร มั่นเขตวิทย์ ตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาล

9. นายบุญธรรม วายบุตร	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาเทศบาล
10. นายแผน น้อยพงษ์	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาเทศบาล
11. นายเสมียน บางพาน	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาเทศบาล
12. นายประทุม นพดล	ตำแหน่ง	สมาชิกสภาเทศบาล
6. กำหนด/ผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบ้านพราน

ตารางที่ 4.3 จำนวนกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบ้านพราน

ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง
1	นายไพฑูรย์ ทองมี	กำนันตำบลพรานกระต่าย
2	นายวิโรจน์ ปักธงชัย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
3	นายยุทธนา วรรณะ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
4	นายโผน นพดล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3
5	นายบุญเหลือ พลากร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
6	นายทองเลี่ยม ถาวร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6
7	นายสมควร เผือกเพ็ง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7
8	นายเล็ก มีศรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8
9	นายพิเนตร ฉัตรโพธิ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9
10	นายบุญเลิศ ชียงสิน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11
11	นายชูป หอมรีน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12
12	นายสมพงษ์ พรมรักษา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13

7. อาชีพ

- ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา
- ประชากรบางส่วนประกอบอาชีพรับจ้าง และอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนในครัวเรือน

8. หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาล

- ธนาคาร	จำนวน	1	แห่ง
- โรงแรม	จำนวน	-	แห่ง
- ปั้มน้ำมัน	จำนวน	1	แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน	8	แห่ง

9. การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	จำนวน	3	แห่ง
- โรงเรียนมัธยม	จำนวน	2	แห่ง
- โรงเรียนอาชีวศึกษา	จำนวน	-	แห่ง
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน	จำนวน	1	แห่ง
- ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	จำนวน	2	แห่ง

10. สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์	จำนวน	6	แห่ง
- ศาลเจ้า	จำนวน	-	แห่ง
- โบสถ์	จำนวน	-	แห่ง

11. สาธารณสุข

- โรงพยาบาลของรัฐ	จำนวน	1	แห่ง
- สถานีอนามัย	จำนวน	-	แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน	จำนวน	-	แห่ง

12. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ป้อมตำรวจ	จำนวน	1	แห่ง
- สถานีดับเพลิง (งานป้องกันฯ เทศบาลตำบลบ้านพราน)	จำนวน	1	แห่ง

13. การคมนาคม

ตำบลพรานกระต่าย เป็นตำบลที่มีการคมนาคมติดต่อกับอำเภอพรานกระต่าย อำเภอเมือง และตำบลข้างเคียงได้สะดวกเพราะมีถนนเชื่อมติดต่อ ดังนี้

1. ถนนสายกำแพงเพชร-สุโขทัย สภาพเป็นถนนลาดยางมาตรฐาน ติดต่อระหว่างอำเภอพรานกระต่ายกับจังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอพรานกระต่ายกับจังหวัดสุโขทัย

2. ถนนสายพรานกระต่าย-วังประจวบ สภาพเป็นถนนลาดยางมาตรฐาน ติดต่อระหว่างอำเภอพรานกระต่ายกับตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

14. การไฟฟ้า

- มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน

15. แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ, ลำห้วย	จำนวน	2	สาย
(คลองห้วยไค้/คลองห้วยทราย)			
- บึงหนองและอื่น ๆ	จำนวน	2	แห่ง
(หนองห้วยแช่ป่อ / หนองหินเตาปูน หมู่ที่ 11)			

16. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย	จำนวน	4	แห่ง
- บ่อน้ำตื้น	จำนวน	37	แห่ง
- บ่อโยก	จำนวน	12	แห่ง

17. ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

- ประกอบด้วยหินอ่อนและหินปูน ป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ภูเขาหินกรวด และลูกรัง

18. มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน	จำนวน	300	คน
- อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	จำนวน	97	คน

19. การรวมกลุ่มของประชาชน

- กลุ่มกองทุนเงินล้าน จำนวน 12 กลุ่ม
- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จำนวน 12 กลุ่ม

20. ศักยภาพทางด้านรายได้

รายได้ของเทศบาลตำบลบ้านพราน ประจำปีงบประมาณ 2556 จำนวน 25,043,000.00 บาท แยกเป็น รายได้ที่เทศบาลจัดเก็บเอง จำนวน 1,050,200.00 บาท และรายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บให้ จำนวน 12,695,500.00 บาท ตลอดจนเงินอุดหนุนจากรัฐบาล จำนวน 11,297,300.00 บาท

21. โครงสร้างและกระบวนการบริหารงานบุคคล

- โครงสร้างของเทศบาลตำบลบ้านพราน แบ่งเป็น 4 กอง คือ
- สำนักปลัดเทศบาล
 - กองคลัง
 - กองช่าง
 - กองการศึกษา

ตารางที่ 4.4 โครงสร้างของเทศบาลตำบลบ้านพราน

กอง / ฝ่าย	พนักงานเทศบาล	พนักงานจ้าง ตามภารกิจ	พนักงานจ้างทั่วไป	รวม
สำนักปลัดเทศบาล	7	-	6	13
กองคลัง	4	2	-	6
กองช่าง	2	2	-	4
กองการศึกษา	4	-	6	10
รวม	17	4	12	33

(ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2556 จากเทศบาลตำบลบ้านพราน)

22. ระดับการศึกษาของบุคลากร

- มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา จำนวน 7 คน
- ปริญญาตรี จำนวน 4 คน

23. เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

- คอมพิวเตอร์ จำนวน 10 เครื่อง
- กล้องถ่ายรูประบบดิจิทัล จำนวน 5 เครื่อง
- เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าชนิดมีหน่วยความจำ จำนวน 1 เครื่อง
- เครื่องพิมพ์ดีดขนาดแคร์ยาว 18 จำนวน 1 เครื่อง
- เครื่องอัดสำเนา จำนวน 1 เครื่อง
- เครื่องถ่ายเอกสาร จำนวน 1 เครื่อง
- เครื่องหาพิกัดด้วยสัญญาณดาวเทียม จำนวน 1 เครื่อง

- กล้องวัดระดับ	จำนวน	1	ชุด
- ล้อวัดระยะทาง	จำนวน	1	ชุด
- ไม้สตัป	จำนวน	1	อัน
- รถยนต์ส่วนบุคคล	จำนวน	3	คัน
- รถจักรยานยนต์	จำนวน	1	คัน
- รถบรรทุกน้ำเอนกประสงค์	จำนวน	1	คัน
- รถดับเพลิง (ขนาดความจุ 12,000 ลิตร)	จำนวน	1	คัน
- รถกู้ชีพ (EMS)	จำนวน	1	คัน
- รถกระเช้า	จำนวน	1	คัน

24. เบอร์โทรศัพท์ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบ้านพราน

ตารางที่ 4.5 เบอร์โทรศัพท์ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบ้านพราน

ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง
1	นายไพฑูรย์ ทงมี	กำนันตำบลพรานกระต่าย 085-8516664
2	นายวิโรจน์ ปักธงชัย	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 087-3156987
3	นายยุทธนา วรรณะ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 080-5138291
4	นายไผน นพดล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 081-8431672
5	นายบุญเหลือ พลากร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 085-4827356
6	นายทองเลี่ยม ถาวร	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 083-1672444
7	นายสมควร เผือกเพ็ง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 088-4288986
8	นายเล็ก มีศรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 082-8867721
9	นายพิเนตร ฉัตรโพธิ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 081-6758928
10	นายบุญเลิศ ชียงสิน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 084-8201356
11	นายชูป หอมริน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 087-3118513
12	นายสมพงษ์ พรหมรักษา	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 086-9328862

4.4 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ากระต่ายทอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

1. สภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ากระต่ายทอง อยู่ในเขตอำเภอพรานกระต่าย ตั้งอยู่ที่เส้นละติจูด 54.20 องศาเหนือ ถึงละติจูด 69.60 องศาเหนือ กับลองจิจูด 32.80 องศาตะวันออก ถึงลองจิจูด 156.40 องศาตะวันออก ห่างจากจังหวัดกำแพงเพชรไปทางทิศเหนือ 25 กิโลเมตร

1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลหนองหัววัว และตำบลคุดบ้านโอง
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลเขาศรีศรี
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลพรานกระต่าย และตำบลท่าไม้
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลพรานกระต่าย และตำบลหนองปลิง

1.3 เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำกระต่ายทอง มีเนื้อที่ทั้งหมด 42,562 ไร่ หรือ 68.10 ตารางกิโลเมตร

1.4 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของตำบลถ้ำกระต่ายทอง โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลาดเขา จากทิศตะวันตก ไปทางทิศตะวันออก ทิศตะวันตกเฉพาะหมู่ที่ 10 มีป่าไม้และภูเขาหินสูงชัน เช่น เขาพระเขาจันทร์ และเขาเขียว พื้นที่ราบส่วนใหญ่ใช้ทำนา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 67 เมตร เป็นพื้นที่ราบสูง น้ำท่วมขังไม่เกิน 1 เดือน

1.5 ตำบลถ้ำกระต่ายทอง มีหมู่บ้านจำนวน 14 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านบ่อมะเฟือง
- หมู่ที่ 2 บ้านหนองตากกล้า
- หมู่ที่ 3 บ้านพรานกระต่าย
- หมู่ที่ 4 บ้านขอนแก่นคำ
- หมู่ที่ 5 บ้านหนองดุก
- หมู่ที่ 6 บ้านถ้ำกระต่ายทอง
- หมู่ที่ 7 บ้านนาถัง
- หมู่ที่ 8 บ้านป่าแดงกลาง
- หมู่ที่ 9 บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา
- หมู่ที่ 10 บ้านหนองทอง
- หมู่ที่ 11 บ้านสามเหลี่ยม
- หมู่ที่ 12 บ้านวังล่อ
- หมู่ที่ 13 บ้านทุ่งบ่อสะเดา
- หมู่ที่ 14 บ้านบ่อโพง

- หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำกระต่ายทอง เต็มทั้งหมู่บ้านมี 4 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 2, 9, 10, และ 14

- หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำกระต่ายทอง บางส่วนมี 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 1, 4, 5, 7, 8, และ 13

- จำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลพรานกระต่าย ทั้งหมู่บ้านมี 4 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 3, 6, 11 และ 12

1.6 ประชากร

ตารางที่ 4.6 จำนวนประชากรในเขตตำบลถ้ากระต่ายทอง

สถานภาพ	ในเขตตำบลถ้ากระต่ายทอง	ในเขตเทศบาล
ชาย	2,136	2,430
หญิง	2,137	2,672
รวม	4,273	5,102

จำนวนครัวเรือนในเขตตำบลถ้ากระต่ายทอง 1,547 ครัวเรือน มีความหนาแน่นประชากรในเขตตำบลเฉลี่ย 63 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ อาชีพหลัก ทำการเกษตร

อาชีพรอง รับจ้าง, ค้าขาย, เลี้ยงสัตว์

2.2 หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

- ปิมน้ำมันและก๊าซ	2	แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	1	แห่ง
- โรงสีเล็ก	6	แห่ง
- โรงสีใหญ่	2	แห่ง

3. สภาพสังคม

3.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง (โรงเรียนบ้านหนองตากถ้ำ) ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ 2 บ้านหนองตากถ้ำ
- โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง (โรงเรียนพรานกระต่ายพิทยาคม) ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ 1 บ้านป่อมะเฟือง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน 6 แห่ง

3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ตารางที่ 4.7 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

สถาบัน	ในเขต อบต.ถ้ากระต่ายทอง (แห่ง)	ในเขตเทศบาลพรานกระต่าย (แห่ง)
วัด	2	1
ที่พักสงฆ์	1	-
มัสยิด	-	-
ศาลเจ้า	-	1
โบสถ์	1	-

- วัดไตรภูมิ อยู่ในพื้นที่หมู่ 12 (เขตเทศบาลตำบลพรานกระต่าย)
- วัดทุ่งศาสนธรรมาราม ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 บ้านบ่อมะเฟือง
- วัดโพธิ์บัลลังก์ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 10 บ้านหนองทอง
- ที่พิภกสงฆ์ ที่พิภกสงฆ์ถ้าเขาพระ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 10 บ้านหนองทอง
- ศาลเจ้าพ่อปู่เกล้ากง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 6 (เขตเทศบาลตำบลพรานกระต่าย)
- โบสถ์คริสต์จักร ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 13 บ้านทุ่งบ่อสะเดา

3.3 การสาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพธิ์พัฒนา (อยู่ในพื้นที่หมู่ 9 บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา)
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจ - แห่ง
- สถานีดับเพลิง - แห่ง

4. การบริการพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม ตำบลถ้ากระต่ายทอง มีการคมนาคมติดต่อกับอำเภอพรานกระต่าย ตำบลถ้ากระต่ายทอง และหมู่บ้าน ดังนี้

1. ถนนกำแพงเพชร - สุโขทัย เป็นถนนลาดยางมาตรฐานติดต่อระหว่างจังหวัดกำแพงเพชร กับจังหวัดสุโขทัย ผ่านตำบลถ้ากระต่ายทอง บริเวณหมู่ที่ 1 เป็นเส้นทางใช้ติดต่อกับหมู่บ้าน, ตำบล, อำเภอและจังหวัด และเป็นเส้นทางขนถ่ายสินค้าที่สำคัญใช้ได้ตลอดปี

2. ถนนนาถัง - ลานกระบือ เป็นถนนลาดยางจากตำบลพรานกระต่ายผ่านหมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 13 ตำบลถ้ากระต่ายทองไปยังตำบลเขาศีรีส เป็นเส้นทางติดต่อและขนถ่ายผลผลิตทางการเกษตรของประชาชนตำบลถ้ากระต่ายทอง ตำบลพรานกระต่าย และตำบลเขาศีรีสใช้ได้ตลอดปี

3. ถนนประเวศไพรวัน เป็นถนนลาดยางมาตรฐานในเขตเทศบาลพรานกระต่ายใช้ติดต่อระหว่างตำบลถ้ากระต่ายทองกับตำบลพรานกระต่าย เป็นถนนผ่านย่านการค้าในตลาดเขตเทศบาล เป็นเส้นทางแบ่งเขตตำบลพรานกระต่ายกับตำบลถ้ากระต่ายทอง ใช้ได้ดีตลอดปี

4. ถนนพรานกระต่าย - โพธิ์พัฒนา เป็นถนนลาดยางจากอำเภอพรานกระต่ายไปยังหมู่ที่ 9 บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร เป็นเส้นทางตัดผ่าน หมู่ที่ 11 ตำบลพรานกระต่าย หมู่ที่ 14 บ้านบ่อโพง หมู่ที่ 2 บ้านหนองตากลา หมู่ที่ 9 บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา และหมู่ที่ 10 บ้านหนองทอง ตำบลถ้ากระต่ายทอง ใช้ได้ดีตลอดปี

5. ถนนป่าแดงกลาง - เขาศีรีส เป็นถนนลูกรังจากตำบลพรานกระต่ายตัดผ่าน หมู่ที่ 4 บ้านหนองทองคำ หมู่ที่ 5 บ้านหนองดุก หมู่ที่ 8 บ้านป่าแดงกลาง ตำบลถ้ากระต่ายทองถึงเขาศีรีส

6. ถนนพิทักษ์บุญยงค์ เป็นถนนลาดยางสายหลักเริ่มจากบึงน้ำมัน ปตท. อำเภอผ่านย่านการค้าในเขตเทศบาลตำบลพรานกระต่าย มาจนถึงโรงเรียนบ้านพรานกระต่าย ใช้การได้ดีตลอดปี

7. ถนนสรรพสิทธิกิจ เป็นถนนลาดยาง สายศาลเจ้าพ่อปู่เกล้าแกง – สี่แยกพรานกระต่าย
สภาพใช้งานได้ดี

จำนวนเส้นทางการคมนาคม

- ถนนลาดยาง	จำนวน	5	สาย
- ถนนคอนกรีต	จำนวน	28	สาย
- ถนนลูกรัง	จำนวน	70	สาย

4.2 การโทรคมนาคม

- สถานีโทรคมนาคม จำนวน 1 แห่ง คือ สถานีโทรคมนาคมพรานกระต่าย
- ตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 8 ตู้

4.3 การไฟฟ้า

จำนวนหมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึงมีทั้ง 14 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1	บ้านบ่อมะเฟือง	คิดเป็นร้อยละ	98
หมู่ที่ 2	บ้านหนองตากกล้า	คิดเป็นร้อยละ	96
หมู่ที่ 3	บ้านพรานกระต่าย	คิดเป็นร้อยละ	100
หมู่ที่ 4	บ้านขอนแก่นคำ	คิดเป็นร้อยละ	96
หมู่ที่ 5	บ้านหนองดุก	คิดเป็นร้อยละ	91
หมู่ที่ 6	บ้านถ้ำกระต่ายทอง	คิดเป็นร้อยละ	100
หมู่ที่ 7	บ้านนาถ้ง	คิดเป็นร้อยละ	98
หมู่ที่ 8	บ้านป่าแดงกลาง	คิดเป็นร้อยละ	100
หมู่ที่ 9	บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา	คิดเป็นร้อยละ	95
หมู่ที่ 10	บ้านหนองทอง	คิดเป็นร้อยละ	90
หมู่ที่ 11	บ้านสามเหลี่ยม	คิดเป็นร้อยละ	100
หมู่ที่ 12	บ้านวังล่อ	คิดเป็นร้อยละ	100
หมู่ที่ 13	บ้านทุ่งบ่อสะเดา	คิดเป็นร้อยละ	97
หมู่ที่ 14	บ้านบ่อโพง	คิดเป็นร้อยละ	98

4.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

1) คลองธรรมชาติ มีจำนวน 9 สาย คือ

คลองใหญ่ เป็นคลองธรรมชาติอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลถ้ำกระต่ายทอง ไหลจากทางทิศใต้ในเขตอำเภอเมืองและตำบลเขาคีรีส ตำบลถ้ำกระต่ายทอง ตั้งแต่หมู่ที่ 1, 7, 13 ไปทางทิศเหนือเข้าสู่ตำบลคุยบ้านโอง เป็นเส้นแบ่งเขตการปกครองระหว่างตำบลถ้ำกระต่ายทองกับตำบลเขาคีรีส มีขนาดปากคลองกว้าง 21 เมตร ก้นคลองกว้าง 9 เมตร ยาว 12 กิโลเมตร ลึก 3 เมตร ในฤดูแล้งปริมาณน้ำในคลองจะลดลงจนไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชได้ ในฤดูฝนเกษตรกรใช้น้ำเพื่อทำการปลูกข้าวนาปี พื้นที่รับน้ำประมาณ 4,000 ไร่ เกษตรกรใช้ประโยชน์ประมาณ 100

คร้วเรือน สภาพปัจจุบันมีการขุดลอกคลองเป็นบางจุด บางตอนถูกบุกรุกและมีวัชพืชขึ้นหนาแน่นทำให้น้ำไหลไม่สะดวก

คลองห้วยชะนาว เป็นคลองธรรมชาติมีต้นน้ำบริเวณเขาจันทร์และเขาเขียว ทิศเหนือของตำบลบริเวณหมู่ที่ 10 บ้านหนองทอง ไหลไปทางทิศตะวันออกผ่านหมู่ที่ 10, 9, 2 ไปรวมกับคลองปลายนา บริเวณหมู่ที่ 1 มีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 15 กิโลเมตร ลึก 1.5 เมตร มีน้ำเฉพาะฤดูฝนในฤดูแล้งน้ำจะแห้งหมดคลอง เกษตรกรใช้ประโยชน์ในการทำนา พื้นที่รับน้ำประมาณ 2,200 ไร่ เกษตรกรใช้ประโยชน์ประมาณ 150 คร้วเรือน สภาพปัจจุบันได้รับการขุดลอกเป็นบางตอน ถูกบุกรุกทำเป็นพื้นที่ทำการเกษตร

คลองปลายนา กำเนิดบริเวณปลายนาหมู่ที่ 1 ไหลไปทางทิศตะวันออกผ่านหมู่ที่ 6 ออกสู่คลองใหญ่ ขนาดปากคลองกว้าง 12 เมตร ก้นคลองกว้าง 9 เมตร ยาว 5 กิโลเมตร ลึกประมาณ 3 เมตร มีน้ำเฉพาะฤดูฝน เกษตรกรใช้น้ำทำประโยชน์ในการทำนา พื้นที่รับน้ำ 1,800 ไร่ สภาพปัจจุบันมีการขุดลอก และต้นเขินบางจุด

คลองวังล่อ เป็นคลองธรรมชาติตั้งแต่โบราณไหลจากหมู่ที่ 8 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือผ่านหมู่ที่ 11, 4, 5, 7, 12 แล้วไหลไปทางทิศตะวันออกไปรวมกับคลองปลายนา และคลองใหญ่ มีขนาดกว้าง 4 เมตร ลึก 1 เมตร มีน้ำเฉพาะฤดูฝน เกษตรกรใช้ประโยชน์ในการทำนา พื้นที่รับน้ำประมาณ 250 ไร่ สภาพปัจจุบันต้นเขินและแคบ น้ำไหลไม่สะดวก ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมบริเวณชุมชนเขตเทศบาลพรานกระต่ายเป็นประจำ

คลองห้วยน้อย อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9 ผ่านหมู่ที่ 2 ไหลลงคลองห้วยชะนาว หมู่ที่ 2

คลองสแก ต้นน้ำไหลจากหมู่ที่ 10 ผ่านหมู่ที่ 9 มาลงคลองห้วยชะนาว หมู่ที่ 9

คลองห้วยผอก เป็นคลองธรรมชาติ ครอบคลุมในพื้นที่หมู่ที่ 8 สภาพปัจจุบันต้นเขิน มีวัชพืชขึ้นหนาแน่นทำให้การไหลของน้ำไม่สะดวก จะกักเก็บน้ำได้เฉพาะในฤดูฝน ในฤดูแล้งน้ำจะแห้งหมดคลอง เกษตรกรใช้ประโยชน์ในการทำนาปี

คลองพระร่วง เป็นคลองที่ทำการขุดลอกคลองใหม่ ไหลผ่านพื้นที่หมู่ที่ 4, 5, 13, 7 และหมู่ที่ 1 ตำบลถ้ากระต่ายทอง สภาพปัจจุบันใช้การได้ดี น้ำไหลสะดวก เกษตรกรใช้ประโยชน์ในการทำนาปี และทำนาปรัง

คลองดงขวัญ น้ำไหลผ่านพื้นที่หมู่ที่ 8, 4, 5, 13, และหมู่ที่ 7 สภาพปัจจุบันใช้การได้เป็นบางส่วน เนื่องจากไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี ต้นเขิน มีต้นไม้และวัชพืชขึ้นหนาแน่น เกษตรกรใช้ประโยชน์ได้เฉพาะฤดูฝน ในการทำนาปี

2) หนองน้ำ มีจำนวน 4 แห่ง

หนองโก อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9 พื้นที่ 2 ไร่ ปัจจุบันได้รับการบูรณะเป็นสระเก็บน้ำขนาด 2 ไร่ เกษตรกรใช้น้ำเพื่ออุปโภคและเลี้ยงสัตว์ มีผู้ใช้ประโยชน์ประมาณ 20 คร้วเรือน

หนองตากล่า อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 พื้นที่ 3 ไร่ ปัจจุบันได้รับการบูรณะขุดลอกเป็นอ่างเก็บน้ำ ขนาด 10 ไร่ เกษตรกรใช้น้ำเพื่อการทำนาและเลี้ยงสัตว์ มีผู้ใช้ประโยชน์ประมาณ 10 คร้วเรือน

หนองทางงาม อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 มีพื้นที่ 30 ไร่ ปัจจุบันได้รับการบูรณะขุดลอกเป็น
อ่างเก็บน้ำ ขนาด 10 ไร่ เกษตรกรใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและเลี้ยงสัตว์ มีผู้ใช้ประโยชน์ประมาณ
20 ครัวเรือน

หนองผักหวาน อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9 มีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่

4.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย	5	แห่ง
- บ่อน้ำตื้น	810	บ่อ
- บ่อบาดาล	31	บ่อ
- สระน้ำ (ประชาชนขุดเอง)	180	สระ
- สระน้ำ (ทางราชการขุดให้)	26	สระ
- ประปาหมู่บ้าน	8	หมู่บ้าน

คือ หมู่ที่ 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10 และหมู่ที่ 14

5. ข้อมูลอื่น ๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่สำคัญ คือ ป่าไม้ ภูเขา และหินอ่อน ป่าไม้ เป็นป่าสงวน
แห่งชาติเขาเขียว ส่วนภูเขาหินอ่อน คือ เขาพระและเขาจันทร์ ทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญ คือ หินอ่อน
เป็นภูเขาหินอ่อนอยู่ในหมู่ที่ 10 บ้านหนองทอง ปัจจุบันบริษัทเอกชนรับสัมปทานมา จำนวน 1 บริษัท
ดำเนินการทำหินแปรรูปเป็นวัสดุต่าง ๆ ทำให้ประชาชนในตำบลมีงานทำเป็นประจำหลายร้อยคน
ทรัพยากรอีกประเภทหนึ่งก็คือ ภูเขาหินปนกรวด ปัจจุบันยังคงสภาพเช่นเดิม เนื่องจากไม่สามารถปลูก
พืชอะไรได้แต่ก็ถูกกลบถมตัดต้นไม้ เพื่อแปรรูปจำหน่ายบ้าง เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยบ้าง ที่ดินในป่าสงวน
บางส่วนที่เสื่อมโทรมทางราชการกำลังดำเนินการปฏิรูปเพื่อการเกษตรกรรมแก่การเกษตรกร
ทรัพยากรถ้ำ มีถ้ำเขาพระ และถ้ำนางซ้อยอยู่ในพื้นที่หมู่ 10 บ้านหนองทอง

6. ศักยภาพในตำบล

ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

ฝ่ายการเมือง

- 1) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน ประกอบด้วย
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 20 คน ประกอบด้วย
ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 17 คน

พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง

(1) จำนวนบุคลากร	จำนวน	20	คน
ตำแหน่งในสำนักงานปลัด	จำนวน	10	คน
ตำแหน่งในส่วนการคลัง	จำนวน	5	คน
ตำแหน่งในส่วนโยธา	จำนวน	2	คน
ตำแหน่งในส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	จำนวน	3	คน
(2) ระดับการศึกษาของบุคลากร			
- ประถมศึกษา	จำนวน	2	คน
- มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา	จำนวน	5	คน
- ปริญญาตรี	จำนวน	9	คน
- สูงกว่าปริญญาตรี	จำนวน	4	คน
(3) รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล			
ประจำปีงบประมาณ 2555	จำนวน	27,590,513.22	แยกเป็น
รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	จำนวน	503,694.85	บาท
รายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บให้	จำนวน	12,549,675.41	บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	จำนวน	3,233,352.00	บาท
เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ	จำนวน	11,303,790.96	บาท

7. ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

การรวมกลุ่มของประชาชน

- กลุ่มแม่บ้าน	จำนวน	9	กลุ่ม
- กลุ่มข้าวอินทรีย์	จำนวน	1	กลุ่ม
- กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์	จำนวน	3	กลุ่ม
- กลุ่มสมุนไพร	จำนวน	1	กลุ่ม

8. จุดเด่นของพื้นที่

ตำบลถ้ากระต่ายทอง มีถ้าเขาพระ เหมาะแก่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ประเด็นกระบวนการ การเกิดภูมิปัญญา กระบวนการผลิตหัตถกรรมหินอ่อน ขั้นตอนการผลิต การสืบทอด และการปรับตัว ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่นๆ ได้องค์ความรู้และรูปแบบในการจัดทำหัตถกรรมหินอ่อน ดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

การเรียนรู้ เป็นประสบการณ์ที่ผู้ผลิตหินอ่อนได้เรียนรู้จากการสังเกตการณ์ทำผลิตภัณฑ์หินอ่อนที่มีผู้เริ่มนำมาผลิตและจำหน่ายในหมู่บ้าน และจากความต้องการให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มจึงได้สมัครเป็นลูกจ้างในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน

การถ่ายทอดในการทำผลิตภัณฑ์หินอ่อน ผู้ผลิตส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวาจาจากนายจ้าง พ่อ – แม่ เครือญาติ จากรุ่นสู่รุ่นระหว่างผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนด้วยกัน

การสั่งสมความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์หินอ่อนเกิดขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ จากการสังเกต การสาธิต การแนะนำ การปฏิบัติซ้ำ และนำมาประมวลเป็นความรู้ในกระบวนการผลิตหัตถกรรมหินอ่อน

2.2 องค์ประกอบการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

องค์ประกอบการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อนประกอบด้วย คน วัสดุ ทุน และการจัดการดังนี้

1. คน เป็นบุคคลที่มีความตั้งใจในการทำงาน เพราะหัตถกรรมหินอ่อนเป็นงานที่ต้องมีศิลปะจึงจะทำให้หัตถกรรมหินอ่อนที่ผลิตออกมามีความสวยงาม มีความประณีต

2. วัสดุ ในกระบวนการผลิต จะต้องใช้วัสดุต่างๆ ประกอบในการผลิต คือ 1) เครื่องจักร เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เช่น เครื่องเจาะหิน เครื่องผ่าหิน (โตม่อน) เครื่องตัดหินอ่อน (วงเดือน) เครื่องกลึงขนาดใหญ่ เครื่องกลึงขนาดเล็ก เครื่องขัดหินอ่อน เครื่องเจียรหินอ่อน 2) อุปกรณ์ที่ไม่ใช่เครื่องจักร เช่น กาวสำหรับติดหินอ่อน กรดเกลือเป็นตัวเร่งให้กาวแห้งเร็ว ปูนซีเมนต์ขาวใช้ผสมกับกาว และกรดเกลือ กระดาษทรายเบอร์ 80 100 150 และ 320 ซึ่งมีความละเอียดแตกต่างกัน และนำมาใช้ขัดให้ผลิตภัณฑ์มีผิวเรียบ วัสดุที่เป็นหินอ่อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ชุมชน ซื้อมาจากแหล่งเหมืองหินในอำเภอพรานกระต่าย สีหินอ่อนที่นำมาใช้ผลิตจะมีสีต่าง ๆ เช่น สีเทา-ขาว สีชมพู-เทา สีฟ้า-เทา สีเหลือง-เทา สีฟ้า-เทา เป็นต้น

3. ทุน หัตถกรรมหินอ่อนเป็นหัตถกรรมในครัวเรือน โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริมจึงมีการลงทุน ซึ่งเน้นไปทางด้านเครื่องจักร วัสดุ ค่าแรงงาน ค่าจัดส่งผลิตภัณฑ์

4. การจัดการ คือ กระบวนการ การวางแผนการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ การประสานงานด้านแรงงาน การควบคุมการผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามความต้องการของลูกค้า

2.3 ขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

ขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มีขั้นตอนการผลิต ดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกชนิดของสีหินอ่อนที่ต้องการทำผลิตภัณฑ์

ขั้นที่ 2 ตัดหินอ่อนด้วยเครื่องจักรสำหรับตัดหินอ่อน (ใช้โซ่กากเพชรตัด) ขณะที่ตัดหินอ่อนให้มีขนาดต่างๆ กันนั้น ต้องมีน้ำหล่อเลี้ยงเครื่องจักร เพื่อป้องกันมิให้หินแตกและป้องกันการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองและป้องกันไม่ให้โซ่กากเพชรร้อน

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อน อยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์ของงานซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคล และการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นที่ 4 เจียรหินอ่อน นำหินอ่อนที่ตัดไว้ตามขนาดมาเจียรตามที่ได้ออกแบบไว้ให้ได้รูปทรงตามต้องการ

ขั้นที่ 5 การเลาและกลึงหินอ่อน นำหินส่วนที่เจียรไว้ตามแบบที่ต้องการมาลึงงานขนาดใหญ่จะใช้เครื่องกลึงใหญ่ งานขนาดเล็กจะใช้เครื่องกลึงขนาดเล็ก เวลาที่ใช้กลึงจะขึ้นอยู่กับขนาดของชนิดของผลิตภัณฑ์และความเชี่ยวชาญของผู้กลึง

ขั้นที่ 6 การขัดมัน นำหินอ่อนที่กลึงแล้วมาขัดด้วยเครื่องขัดแทนแรงงานคน แล้วจึงนำกระดาษทรายมาขัดเมื่อต้องการความละเอียดของชิ้นงาน โดยขัดไล่ระดับตามขนาดของเบอร์กระดาษ โดยเริ่มจากเบอร์ที่หยาบที่สุดก่อน ได้แก่ 80, 100, 150 และ 320

ขั้นที่ 7 นำชิ้นงานที่ขัดดีแล้วมาลงน้ำยาขัดเงา แล้วจึงเช็ดด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์

ขั้นที่ 8 การประกอบผลิตภัณฑ์หินอ่อน ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์ ต้องนำมาประกอบให้ครบถ้วน เช่น งานช่างต้องนำมาประกอบกับฐานที่เตรียมไว้ โดยใช้กาวอีพ็อกซี Super Eagle Stone เมื่องานเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงนำออกจำหน่ายได้

การแปรรูปหินอ่อนในอำเภอพรานกระต่าย เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ภายหลังจากที่มีการให้สัมปทานแก่บริษัทสว่างหินอ่อน ปี พ.ศ. 2512 ซึ่งพบว่ามีหินอ่อนสีชมพูที่มีสีสันทสวยงามปะปนอยู่ในหินคลุกจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านที่มีฝีมือทางการช่างนำหินอ่อนมาประดิษฐ์เป็นของใช้และของตกแต่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการก่อตั้งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนขึ้นที่บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากชาวบ้านมักจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับพ่อค้าคนกลางโดยตรง ทำให้ราคาสินค้าต่ำ ในขณะที่การลงทุนซื้อเครื่องมือในการทำหัตถกรรมหินอ่อนมีราคาค่อนข้างสูง ขั้นตอนกระบวนการผลิตหัตถกรรมหินอ่อน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกชนิดสีของหินอ่อนที่ต้องการทำผลิตภัณฑ์นำออกมาจากโรงงาน

ภาพที่ 4.1 การเลือกชนิดสีของหินอ่อน

ขั้นตอนที่ 2 ตัดหินอ่อนด้วยเครื่องจักรที่เป็นโซ่กากเพชร

ภาพที่ 4.2 การตัดหินอ่อนด้วยเครื่องจักรที่เป็นโซ่กากเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยประสบการณ์ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อน

ภาพที่ 4.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 เจียรหินอ่อนให้มีขนาดตามที่ออกแบบเพื่อให้ได้รูปทรงที่ต้องการ

ภาพที่ 4.4 เจียรหินอ่อนให้มีขนาดตามที่ออกแบบ (งาช้าง)

ขั้นตอนที่ 5 เหลาและกลึงหินอ่อนด้วยเครื่องกลึงที่มีขนาดแตกต่างกันตามชนิดของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 4.5 การเหลาและกลึงหินอ่อนด้วยเครื่องกลึง

ขั้นตอนที่ 6 ชัดมันหินอ่อนด้วยเครื่องจักร และใช้แรงงานคนขัดด้วยกระดาษทราย
ที่มีความละเอียดแตกต่างกันอีกครั้ง เพื่อความละเอียดสมบูรณ์
ของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 4.6 การขัดมันหินอ่อนด้วยเครื่องจักร และกระดาษทราย

ขั้นตอนที่ 7 ลงน้ำยาขัดเงา และใช้กระดาษหนังสือพิมพ์เช็ดน้ำยา

ภาพที่ 4.7 การลงน้ำยาขัดเงา

ขั้นตอนที่ 8 ประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ของผลิตภัณฑ์โดยใช้กาว
จากนั้นจึงนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย

ภาพที่ 4.8 การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ (หินอ่อนงาช้าง)

2.4 การสืบทอดภูมิปัญญา

การทำหัตถกรรมหินอ่อน มีการสืบทอดองค์ความรู้ในการผลิต ดังนี้

วิธีการสืบทอด ใช้วิธีการสืบทอดด้วยวาจา การสาธิต สลายลักษณะอักษรด้วยวิธีการเขียนแบบ โดยมีนายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง พ่อ – แม่ สู้ ลูก และเครือญาติ และการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ศึกษาดูงาน ลักษณะของผลิตภัณฑ์ ที่สืบทอดมี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะที่นำไปใช้สอยขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก เช่น โต๊ะอาหารและเก้าอี้ งาช้าง เจดีย์ เสาคอนกรีต อ่างบัว เป็นต้น 2) ลักษณะที่นำไปใช้เป็นของที่ระลึก เช่น ที่ใส่ปากกา งาช้างขนาดเล็ก ไซ้ เป็นต้น

2.5 การปรับตัวและการประยุกต์ใช้ความรู้

จากการที่ผู้ผลิตบางรายเริ่มจากการเป็นลูกจ้างในการทำหัตถกรรมหินอ่อนเพื่อหาอาชีพเสริม ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อมีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญ ซึ่งปฏิบัติมานานนับ 10 ปี และเห็นว่า มีรายได้ดีจึงมีการปรับตัว โดยคิดทำเป็นธุรกิจเป็นของตัวเอง

วิธีการ นำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติมาพูดคุยกับคนในครอบครัวเพื่อเปิดธุรกิจเป็นของตัวเอง ผลิตโดยใช้แรงงานหลักของคนในครอบครัว และใช้เวลาในการผลิตโดยไม่กระทบกับอาชีพหลัก

รูปแบบการผลิต เนื่องจากผู้ผลิตรายใหม่มาจากการเป็นลูกจ้างก่อน และผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน จึงได้มีการพูดคุยกันเพื่อไม่ให้รูปแบบการผลิตเหมือนกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการแข่งขันกัน ดังนั้น บางครอบครัวจะผลิตเฉพาะงานขนาดเล็กเท่านั้น ซึ่งผลของการผลิต ผู้ผลิตจะพยายามผลิตงานให้ถูกต้องและถูกใจตามที่ลูกค้าสั่ง การผลิตจะต้องผลิตให้มีคุณภาพ และทันเวลา ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้สู่ครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ส่วนคุณภาพชีวิต ผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนมีความตั้งใจในการผลิต ราคาจำหน่ายต่อชิ้นไม่สูงและไม่เอาเปรียบผู้บริโภค จึงทำให้มีรายได้ของครอบครัวดีขึ้น

ไม่มีภาระหนี้สิน สามารถส่งลูกเรียนได้สูงขึ้น และที่สำคัญคือไม่กระทบต่ออาชีพหลัก โดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.6 มิติความสัมพันธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์

องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีมิติความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์การผลิตหัตถกรรมหินอ่อนโดยพึ่งตนเอง มีลักษณะดังนี้

1. มิติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยผ่านกระบวนการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม องค์ความรู้ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในสองลักษณะ คือ 1) การมีความสัมพันธ์กันในธุรกิจครอบครัว และ 2) การแข่งขันการทำธุรกิจกับคนในชุมชน โดยการตกลงในด้านรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกันและมีแหล่งผลิตและรับซื้อ จนทำให้สินค้าสามารถจำหน่ายได้เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตอยู่ร่วมกันได้ในชุมชนอย่างมีความสุข

2. มิติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยที่ผ่านกระบวนการผลิต วิธีชีวิตและสิ่งแวดล้อม การใช้สิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า ประหยัดและทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นจากลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากหินอ่อน คือ หินขนาดใหญ่ใช้สำหรับทำเครื่องใช้สอยขนาดใหญ่ เช่น โต๊ะอาหารและเก้าอี้ เจริญ อ่างบัว งาช้าง ส่วนหินขนาดกลาง ทำผลิตภัณฑ์ที่เล็กลงมา เช่น อ่างขนาดกลาง งาช้างขนาดกลาง และเครื่องใช้ของที่ระลึก เช่น ที่ใส่ปากกา กระถางรูปไข่ เป็นต้น

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย มีพื้นที่ในการศึกษา จำนวน 3 ตำบล ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน จำนวน 74 คน โดยการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง และแต่ละครั้งมีการสนทนากลุ่มเป็นกลุ่มย่อยตามคำถาม (Discussion) การสนทนากลุ่ม ที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น มีความครอบคลุมกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ 7 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ โดยผลการศึกษาในแต่ละประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification)

การระบุประเด็นความรู้ รูปแบบ และผู้รู้ที่สอดคล้องกับนโยบาย ขอบเขตและเป้าหมายของชุมชนท้องถิ่น การระบุความรู้ภูมิปัญญาหินอ่อนพรานกระต่ายโดยการเลือก และการตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน โดยกำหนดว่าชาวบ้านต้องการความรู้อะไรบ้าง รูปแบบใด และอยู่ที่ใคร เพื่อให้สามารถกำหนดขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาการกำหนดความรู้/การระบุความรู้ นั้น ศึกษาตามหลักคิดของชาวบ้าน เน้นคดีด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่ชาวบ้านจะมุ่งอธิบายตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และความรู้ส่วนใหญ่นั้นจะอยู่ในตัวบุคคลที่มีความชำนาญ เช่น ปราชญ์ชุมชน หรือผู้อาวุโสในชุมชน

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นด้านการระบุความรู้ทัศนคติของเกษตรกรหินอ่อนพรานกระต่าย โดยการเลือกและการตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยกำหนดว่าผู้ประกอบการอาชีพทัศนคติของหินอ่อนต้องการความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใดและอยู่ที่ใคร เพื่อให้สามารถกำหนดขอบเขตของการจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรหินอ่อน ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สภาพบริบทประชากรที่ศึกษาใน 3 ตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คำขายรับจ้าง และมีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทัศนคติของหินอ่อนพรานกระต่าย ทั้งหมด 74 คน ดังแสดงตารางที่ 4.8

(1) ตำบลบ้านพราน จำนวน 19 คน ได้แก่ บ้านหนองราง บ้านหนองน้ำใส บ้านเขาสว่าง อารมณ บ้านหนองหินเตาปูน และบ้านสว่างราษฎร์พัฒนา

(2) ตำบลพรานกระต่าย จำนวน 24 คน ได้แก่ บ้านเหนือ บ้านพรานกระต่าย 1 บ้านเขาแก้ว บ้านขอนแก่นคำ บ้านหนองดุก บ้านนาถ้ำ บ้านป่าแดงกลาง บ้านบ่อมะเฟือง บ้านเขาแก้ว บ้านถ้ำกระต่ายทอง บ้านเด่นกระบาก และบ้านหัวถนน

(3) ตำบลถ้ำกระต่ายทอง จำนวน 31 คน ได้แก่ บ้านหนองตะกร้า บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา บ้านหนองทอง และบ้านบ่อโพรง

ตารางที่ 4.8 จำนวนประชากรผู้ประกอบการอาชีพทัศนคติของหินอ่อนพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนคน
1. บ้านพราน	บ้านหนองราง	8
	บ้านหนองน้ำใส	1
	บ้านเขาสว่างอารมณ	7
	บ้านหนองหินเตาปูน	2
	บ้านสว่างราษฎร์พัฒนา	1
2. พรานกระต่าย	บ้านเหนือ	5
	บ้านพรานกระต่าย 1	1
	บ้านขอนแก่นคำ	5
	บ้านหนองดุก	2
	บ้านนาถ้ำ	3
	บ้านป่าแดงกลาง	1
	บ้านบ่อมะเฟือง	2
	บ้านเขาแก้ว	2
	บ้านถ้ำกระต่ายทอง	1
	บ้านเด่นกระบาก	1
	บ้านหัวถนน	1

ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนคน
3. ถ้ากระต่ายทอง	บ้านหนองตะกร้า	10
	บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา	7
	บ้านหนองทอง	7
	บ้านป่อโพ่ง	7

ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม (2557)

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหินอ่อน ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ของภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย และบันทึกข้อมูลตามหัวข้อประกอบด้วยข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ของหินอ่อนพรานกระต่าย การแปรรูปหินอ่อนในอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และประวัติความเป็นมาของการประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน ซึ่งการแปรรูปหินอ่อนในอำเภอพรานกระต่าย เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ภายหลังจากที่มีการให้สัมปทานแก่บริษัทสว่างหินอ่อน ในปี พ.ศ. 2511 โดยมีเนื้อที่สัมปทานเหมืองหินอ่อนประมาณ 22 ไร่เศษ อยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านเขาสว่าง หมู่ที่ 9 ตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งพบว่ามีการหินอ่อนสีชมพูที่มีสีสันสวยงามปะปนอยู่ในหินคลุก ทำให้ชาวบ้านที่มีฝีมือทางการช่างนำหินอ่อนมาประดิษฐ์เป็นของใช้และของตกแต่งบ้านเรือน

การศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ในตัวบุคคล โดยมีการระบุชื่อและประวัติความเป็นมา ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อจัดทำบัญชีรายนาม และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งเน้นเกี่ยวกับการกำหนดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านเป็นหลัก ซึ่งแต่ละตำบลเป้าหมายมีการกำหนดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พบว่า ชาวบ้านตำบลพรานกระต่าย ในอดีตมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนในการผลิตและแปรรูป โดยการใช้ไม้มาก่อนการใช้หินอ่อน ซึ่งปัจจุบันพบองค์ความรู้ และทักษะในการผลิตหินอ่อนมีรูปแบบของสินค้าแต่ละรายจะมีเอกลักษณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนจีน และศาสนาพุทธ ประกอบด้วย พระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา บาตรน้ำมนต์ กระจ่างรูป แจกัน ศาลพระภูมิ ศาลเจ้าตี่จี่เอี้ย โกวใส่กระตัก แป๊ะกง เจ้าแม่กวนอิม มีของใช้อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน งาม้าง เส้าโซ้ว หน้าโต๊ะกลม โถงน้อย โถงใหญ่ โต๊ะวางคอมพิวเตอร์ ลูกนิมิต ลูกน้ำหมุน โถงน้ำนกใส่กรงนกหัวจุก ป้ายชื่อ ส่วนงานแกะสลัก คือ สัตว์ 12 ราศี ม้า ช้าง แพะ สิงโต เต่า กระต่าย ไก่ วัว ควาย นกคุ่ม ปลาสวยงาม (ปลาการ์ตูน) ไข่ไก่ ไข่เป็ด ตีเซี่ยะ นอกจากนี้ยังมีของไหว้ คือ สับปะรด พักทอง ปลา วัว ควาย หมู ไก่ ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 การกำหนดความรู้ (Knowledge Identification) ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

ประเภท	รูปแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อนพรานกระต่าย
1. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมไทยและจีน	คือ พระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา บาตรน้ำมันต์ กระจกงาช้าง ศาลพระภูมิ แจกัน ศาลเจ้าตุ๊กเตี้ยมะงักรพันเสา โกล่ใส่กระดูก และเจ้าแม่กวนอิม
2. เครื่องตกแต่งอาคาร บ้านเรือน ของ เบ็ดเตล็ด	งาช้าง เสาโซว์ หน้าโต๊ะกลม โถงน้อย โถงใหญ่ โต๊ะวางคอมพิวเตอร์ ลูกนิมิต ลูกน้ำหมุน โถงน้ำนก (ใส่กรงนกหัวจุก) และป้ายชื่อ
3. งานแกะสลัก และของไหว้	สัตว์ 12 ราศี ม้า ช้าง แพะ สิงโต เต่า กระต่าย ไก่ หมู วัว ควาย นกคุ้ม ปลาสวยงาม (ปลาการ์ตูน) ไข่ไก่ ไข่เป็ด ปี่เซียะ สับประรด และฟักทอง

ภาพที่ 4.9 การศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisitions)

การรวบรวมความรู้ใหม่ รักษาความรู้เดิม และกรองความรู้ที่ไม่ใช่ออกจากแหล่งรวบรวมความสามารถในการเรียนรู้ของคนส่วนใหญ่ในองค์กร และการรับความรู้ จากภายในและภายนอกท้องถิ่น เช่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ของประชาชนผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หินอ่อน การเข้ารับการศึกษา การเป็นลูกจ้าง รวมไปถึงวิธีการต่างๆ ในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ (Generative) และเกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคล และท้องถิ่น โดยเป็นความรู้แบบซ่อนเร้นที่มีการตีความบนพื้นฐานความรู้ส่วนบุคคล ผ่านไปยังความรู้ของท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น

จากการสำรวจการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย เพื่อรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของผู้ประกอบอาชีพ เกี่ยวกับข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงาน ขั้นตอนการผลิต ประเภทของผลิตภัณฑ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

เกี่ยวกับประวัติของชุมชน ประวัติหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ขั้นตอนและวิธีการผลิต วัสดุและอุปกรณ์ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการผลิต และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย เพื่อเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ข้อมูลด้านการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แล้วทำการสรุปบันทึกองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหินอ่อน ทำการบันทึกข้อมูลทั้งเป็นลายลักษณ์อักษร การบันทึกเสียงและภาพถ่าย เป็นต้น

ภาพที่ 4.10 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน
วันอาทิตย์ที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ภาพที่ 4.11 การสำรวจการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย
เพื่อรวบรวมข้อมูลรายบุคคลเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต ประเภทของผลิตภัณฑ์
วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

ภาพที่ 4.12 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ณ ห้องประชุมสภาเทศบาลตำบลพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
วันพุธที่ 20 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 4.13 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ณ ห้องประชุมเอนกประสงค์ อบต. ถ้ากระต่ายทอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
วันพุธที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2556

ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ พบว่า เป็นการใช้ความสามารถในการเรียนรู้ของคน ส่วนใหญ่ชาวบ้านผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน มีการรับความรู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งจากภายใน และภายนอกชุมชน เพื่อนำมายึดกุมเป็นความรู้ของบุคคลและครัวเรือน รวมไปถึงวิธีการต่างๆ ในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. การแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การฝึกแกะสลักจากชิ้นงานเล็กๆ ลองผิดลองถูกจากแบบที่ลูกค้าสั่งทำ มีการพัฒนาฝีมือด้วยตนเองขึ้นเรื่อย ไม่มีใครมาสอน ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ผลิตต้องหาลูกค้าเอง ลูกค้าจะทำแบบตัวอย่างมาให้ ออกแบบมาเสร็จเป็นเรซินหรือปูนพลาสติก แล้วมีการตีราคาร่วมกัน พ่อค้านำไปเสนอราคาลูกค้า ถ้าลูกค้าพอใจราคาก็จะสั่งให้ผลิต แต่บางครั้งชาวบ้านก็มักมีการต่อยอด เช่น ทำให้สวยกว่าแบบที่ลูกค้าเสนอมาให้ผลิต ผู้ร่วม

สนทนากล่าวว่า “การฝึกแกะจากชิ้นงานเล็กๆ ลองผิดลองถูก ได้แบบมาจากลูกค้า มีการพัฒนาฝีมือด้วยตนเองขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีใครมาสอน และหินอ่อนมีลักษณะที่ไม่แน่นอน เช่น ร้าว สีไม่สวย รูปร่างไม่แน่นอน”

2. การแสวงหาความรู้ด้วยวิธีครูพักลักจำ เช่น การไปเรียนรู้จากเพื่อนบ้าน เครือญาติ เพราะสินค้าเหมือนกันแต่รายละเอียดต่างกัน เช่น การทำศาลเจ้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า ยกตัวอย่าง การแปรรูปช่างที่มีรูปร่างแตกต่างกัน การแปรรูปเสียดูกับเสื่อไม้คูด ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ส่วนใหญ่เริ่มอาชีพจากการเป็นลูกจ้าง ไปฝึกมาประมาณ 2-5 ปี โดยเฉพาะการฝึกทักษะทางเครื่องจักรต่างๆ พ่อแม่ทำนา บางที่พ่อแม่ให้ทุน หรือกู้มา คนรุ่นพ่อแม่ไม่ได้ทำ และเรียนรู้ด้วยตนเองไปดูเพื่อน คนรู้จัก ซึ่งแนะนำให้ได้ผลิตเพราะทำไม่ทัน”

ส่วนปัญหาการแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ ผู้ผลิตบางคนหวงความรู้ ไม่ต้องการเผยแพร่องค์ความรู้ เช่น ถ้าผู้ผลิตคนอื่นไปเยี่ยมที่บ้านหรือโรงงาน เขาจะปิดเครื่องจักรไม่ให้ทราบกระบวนการผลิต บางคนไม่ให้เข้าบ้าน เพราะไม่ต้องการให้ผู้ผลิตรายอื่นคัดลอกเลียนแบบผลงานการแปรรูปหินอ่อน ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “บางรายไม่ยอมให้ถ่ายรูปรูป ไม่ให้เข้าไปดูการแกะ หรือมีการซื้อสินค้าจากชาวบ้านนำไปขาย และมีแรงงานที่มาจากพม่า บางครั้งตรราคาชาวบ้าน เพื่อดรราคาและนำไปขายในราคาเท่าเดิม”

นอกจากนี้ปัญหาการแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตสินค้าให้ลดกรรมหินอ่อนตามความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ เช่น ประเภทสีที่ลูกค้าต้องการผู้ผลิตแต่ละรายในชุมชนมีการขายสินค้าให้ลดกรรมหินอ่อน และจำหน่ายในราคาที่แตกต่างกัน การขายตัดราคากันเอง บางครั้งพ่อค้ามาสั่งทำผลิตภัณฑ์หินอ่อน แต่มีผู้ผลิตคนอื่นขายราคาถูกกว่าก็ยกเลิกการสั่งทำส่งผลให้ต้องยอมขายสินค้าในราคาที่ถูก ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “การสั่งซื้อสินค้า ขึ้นอยู่กับความรวดเร็วของการผลิตสินค้าด้วย ต้องมีสินค้าพอต่อความต้องการของลูกค้า ส่วนใหญ่ทำงานตามคำสั่ง พ่อค้าคนกลางได้เปรียบผู้ผลิตไม่มีเงินผลิตเพื่อสต็อกสินค้า เพราะต้องจ่ายลูกน้อง ซื้อมัน ทำให้จำเป็นต้องปล่อยสินคาราคาถูก” ผู้ผลิตมีการแนะนำลูกค้าให้กันในกรณีที่สินค้าไม่พอต่อความต้องการของลูกค้า

ขั้นตอนที่ 3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

การวิเคราะห์ และคัดแยกความรู้เป็นกลุ่มประเด็นให้ง่ายต่อการเข้าถึงอย่างมีขั้นตอน มีการนำเอาความรู้ที่ได้จากการสร้างและพัฒนาที่กำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นความรู้ โดยต้องพิจารณาถึงวิธีการในการเก็บรักษาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของท้องถิ่นเช่น การบันทึกเป็นฐานข้อมูล (Database) หรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางมนุษย์ด้วย เช่น การสร้างและการจดจำของปัจเจกบุคคล เป็นต้น สำหรับประเด็นในการสร้างความรู้ของชาวบ้านผู้ผลิตหินอ่อนนั้น เนื่องจากการศึกษามุ่งเน้นศึกษาในข้อมูลจากผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งการสร้างความรู้ของกลุ่มนั้นเกิดจากการตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วพัฒนาแก้ไขปัญหาการผลิตสินค้าของตนเอง และตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งในกระบวนการสร้างรู้นั้นมีลักษณะและเนื้อหาเดียวกันกับการแสวงหาและยึดกุมความรู้ ทำให้กระบวนการสร้างความรู้สามารถควบรวมไปกับการแสวงหาความรู้และยึดกุมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมหินอ่อนของชาวบ้านผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ไม่มี

การจัดทำขั้นตอน 8 ขั้นตอนของการผลิตสินค้า เป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงการจกรูปแบบไว้เท่านั้น เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านทำเองทุกขั้นตอน ซึ่งแตกต่างจากระบบโรงงานที่มีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน”

นอกจากนี้ แล้วยังพบปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบ คือความรู้บางอย่างมาจากลูกค้า และสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า ความรู้ทั้งหมดจดจำอยู่ในตัวบุคคล มีการจดจำเฉพาะขนาดของสินค้า ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ชาวบ้านไม่มีเวลา ไม่กล้าบอกใครเพราะกลัวว่าจะถูกลอกเลียนแบบ เอาไปทำแล้วขายตัดราคากัน” ชาวบ้านบางรายไม่มีลูกน้อง เพราะลูกน้องส่วนใหญ่มาเรียนแล้วออกไปตั้งโรงงานผลิตเอง บางรายมีเว็บไซต์เฉพาะการจำหน่ายสินค้า ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ชาวบ้านเกรงว่าสินค้าผลิตภัณฑ์หินอ่อนจากเวียดนาม พม่า จากการรุกรานเข้ามาของพ่อค้าคนกลาง จะเข้ามาเป็นคู่แข่งกับผลิตภัณฑ์หินอ่อนพราณกระต่าย จากการนำเข้ามาของพ่อค้าคนกลาง และสินค้าของชาวบ้านถูกส่งขายไปยังจีน อิตาลี และยังมีลูกค้าบางรายนำเอาหินจากต่างชาติเข้ามาให้ชาวบ้านผลิต แล้วส่งสินค้ากลับไป”

ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)

การปรับปรุงให้ความรู้มีรูปแบบมาตรฐาน ไม่ซ้ำซ้อน มีความสมบูรณ์ มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ การจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้อย่างสะดวก โดยหลักการในการประมวลความรู้ที่สำคัญ คือ กำหนดขอบเขตและเนื้อหาของความรู้ที่ต้องการประมวลและกลั่นกรอง การกำหนดแหล่งที่มาของความรู้ และการระบุวิธีและเครื่องมือในการเข้าถึงและดึงความรู้ที่ได้ประมวลอย่างถูกต้องไปใช้ประโยชน์ การจัดการความรู้ในลักษณะของชาวบ้าน ผู้ประกอบอาชีพหินอ่อนนั้น ยังไม่มีการแบ่งขั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และความชำนาญเฉพาะบุคคล ซึ่งการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ที่เป็นรูปธรรมนั้นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริมให้มีการคิดที่เป็นระบบ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเด็นในด้านการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ของชาวบ้านนั้นยังขาดความชัดเจน เนื่องจากความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) มักได้รับการประมวลและเก็บไว้ในความจำของบุคคลมากกว่าสำหรับการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่ของชาวบ้าน ผู้ประกอบอาชีพหินอ่อนที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์หินอ่อนนั้นจะอยู่ในรูปแบบของการต่างคนต่างตั้งชื่อผลิตภัณฑ์ในแบบต่างๆ เพื่อง่ายต่อการจดจำและการผลิต ซึ่งผู้ผลิตแต่ละคนจะมีความเข้าใจรูปแบบของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดเป็นอย่างดี

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ชาวบ้านยังไม่มีการจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้อย่างสะดวก เพราะชาวบ้านยังมีความกังวลเกี่ยวกับลูกค้า และสินค้าที่เข้ามาจากต่างประเทศ ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ปัจจุบันคนในประเทศไทยมีการนำเข้าสินค้าจากเวียดนามเข้ามาขาย แต่ลักษณะหินและความประณีตสู้ของภูมิปัญญาไทยไม่ได้ ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า ยังไม่มีการประมวลความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและทำชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพราณกระต่าย ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม

เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แม่นยำ ชัดเจนของข้อมูลที่ได้จากผู้ประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
หัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย

ประวัติความเป็นมาของการประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อน

หินอ่อนพรานกระต่าย เป็นหินอ่อนที่มีคุณภาพดี ในทางธรณีวิทยาถูกจัดเป็นหินอ่อนชุด
เขาสว่างอารมณ์ เป็นหินในยุคไซลูเรียน (Silurian) ดีโวเนียน (Devonian) อายุ 345-435 ล้านปี
(สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2555) ซึ่งการแปรรูปหินอ่อนในอำเภอพรานกระต่ายเริ่ม
มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ภายหลังจากที่มีการให้สัมปทานแก่บริษัทสว่างหินอ่อนในปี พ.ศ. 2511 ซึ่งพบว่ามี
หินอ่อนสีชมพูที่มีสีสนสวยงามปะปนอยู่ในหินคลุกจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านที่มีฝีมือทางการช่างนำ
หินอ่อนมาประดิษฐ์เป็นของใช้และของตกแต่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการก่อตั้งกลุ่มผู้ประกอบ
อาชีพหัตถกรรมหินอ่อนขึ้นที่บ้านใหม่โพธิ์พัฒนา แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากชาวบ้านมักจะ
จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับพ่อค้าคนกลางโดยตรง ทำให้ราคาสินค้าต่ำ ในขณะที่การลงทุนซื้อเครื่องมือใน
การทำหัตถกรรมหินอ่อนมีราคาค่อนข้างสูง โดยชาวบ้านได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จาก
หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ในด้านศึกษาดูงานและการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ แต่พบว่าผู้ผลิตไม่ได้เป็นผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์เองและส่วนใหญ่มักถูกกำหนดจากความ
ต้องการของผู้ซื้อ ในด้านสุขภาพมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านสวมใส่อุปกรณ์เพื่อป้องกันฝุ่นละอองที่เกิดจาก
ขั้นตอนการผลิต

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาหินอ่อนพรานกระต่าย

กระบวนการเกิดภูมิปัญญา การเรียนรู้ เป็นประสบการณ์ที่ผู้ผลิตหินอ่อนได้เรียนรู้จากการ
สังเกตการทำผลิตภัณฑ์หินอ่อนที่มีผู้เริ่มนำมาผลิตและจำหน่ายในหมู่บ้าน และเนื่องจากต้องการให้
ครอบครัวมีรายได้เพิ่ม จึงได้สมัครเป็นลูกจ้างในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน ส่วนการถ่ายทอด
ในการทำผลิตภัณฑ์หินอ่อน ผู้ผลิตส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวาจาจากนายจ้าง พ่อ – แม่
เครือญาติ จากรุ่นสู่รุ่นระหว่างผู้ประกอบกิจการค้าด้วยกัน การสั่งสมความรู้ ในการทำผลิตภัณฑ์หิน
อ่อนเกิดขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ การสั่งสมภูมิปัญญาจึงมีที่มาจากหลายทาง เช่น การสังเกต การสาธิต
การแนะนำ การปฏิบัติซ้ำ และเมื่อนำมาประมวลเป็นความรู้ในกระบวนการผลิต สรุปได้ดังนี้

กระบวนการผลิต ประกอบด้วย (1) คน เป็นบุคคลที่มีความตั้งใจในการทำงาน เพราะ
หัตถกรรมหินอ่อนเป็นงานที่ต้องมีศิลปะ จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์หินอ่อนที่ผลิตออกมามีความสวยงาม
มีความประณีต (2) วัสดุ ในกระบวนการผลิต จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบในการผลิต คือ
เครื่องจักร เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เช่น เครื่องเจาะหิน เครื่องผ่าหิน (ไดมอนด์) เครื่องตัดหินอ่อน
(วงเดือน) เครื่องกลึงขนาดใหญ่ เครื่องกลึงขนาดเล็ก เครื่องขัดหินอ่อน เครื่องเจียรหินอ่อน มีอุปกรณ์ที่
ไม่ใช่เครื่องจักร เช่น กาวสำหรับติดหินอ่อน กรดเกลือเป็นตัวเร่งให้กาวแห้งเร็ว ปูนซีเมนต์ขาวใช้ผสม
กับกาวและกรดเกลือ กระจกทรายเบอร์ 80 100 150 และ 320 ซึ่งมีความละเอียดแตกต่างกัน และ
นำมาใช้ขัดให้ผลิตภัณฑ์มีผิวเรียบ วัสดุที่เป็นหินอ่อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ชุมชน ซื้อมาจากแหล่ง
เหมืองหินอ่อนในอำเภอพรานกระต่าย สีหินอ่อนที่นำมาใช้ผลิตจะมีสีต่าง ๆ กัน เช่น สีเทา-ขาว สีชมพู-
เทา สีฟ้า-เทา สีเหลือง-เทา สีฟ้า-เทา เป็นต้น (3) ทักษะ หัตถกรรมหินอ่อนเป็นหัตถกรรมในครัวเรือน โดย

ผู้ประกอบการกิจการส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริมมีการลงทุน จึงเน้นไปทางด้านเครื่องจักร วัสดุ ค่าแรงงาน ค่าจัดส่งผลิตภัณฑ์ (4) การจัดการลักษณะรูปแบบการผลิต แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ สำหรับใช้สอยในครัวเรือน หรือใช้ตกแต่งบริเวณบ้าน เช่น โต๊ะอาหาร เก้าอี้ข้าง อ่างบัว แจกัน เสาโชว์ เจดีย์ เป็นต้น และผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก สำหรับเป็นของฝาก ของที่ระลึก เช่น ที่ใส่ปากกา ผอบ ไช้หิน งาช้างขนาดเล็ก ชุดน้ำชา เซิงเทียน แจกัน เป็นต้น (5) ขั้นตอนการผลิต มีขั้นตอนการผลิต ดังนี้ ขั้นที่ 1 เลือกชนิดของสีของหินอ่อนจากโรงงานที่ต้องการทำผลิตภัณฑ์ ขั้นที่ 2 ตัดหินอ่อนด้วยเครื่องจักรสำหรับตัดหินอ่อน (โซ่กากเพชร) ขณะที่ตัดหินให้มีขนาดต่างๆ จะต้องมีน้ำค่อยหล่อเลี้ยงเครื่องจักร เพื่อป้องกันมิให้หินแตกและป้องกันการฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองและป้องกันมิให้โซ่กากเพชรร้อน ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์หินอ่อน อยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์ของงานซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคล และผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ขั้นที่ 4 เจียรหินอ่อน นำหินอ่อนที่ตัดไว้ตามขนาดมาเจียรตามที่ได้ออกแบบไว้ให้ได้รูปทรงตามต้องการ ขั้นที่ 5 การเหลาและกลึงหินอ่อน นำหินส่วนที่เจียรไว้ตามแบบที่ต้องการมากลึง งานขนาดใหญ่จะใช้เครื่องกลึงใหญ่ งานขนาดเล็กจะใช้เครื่องกลึงขนาดเล็ก เวลาที่ใช้กลึงจะขึ้นอยู่กับขนาดของชนิดของผลิตภัณฑ์และความเชี่ยวชาญของผู้กลึง ขั้นที่ 6 การขัดมัน การนำหินอ่อนที่กลึงแล้วมาขัดด้วยเครื่องขัดแทนแรงงานคน จากนั้นนำกระดาษทรายมาขัดเมื่อต้องการความละเอียดของชิ้นงาน โดยขัดไล่ระดับตามขนาดของเบอร์กระดาษ โดยเริ่มจากเบอร์ที่หยาบที่สุดก่อน ได้แก่ 80, 100, 150 และ 320 ขั้นที่ 7 นำชิ้นงานที่ขัดดีแล้วมาลงน้ำยาขัดเงา แล้วจึงเช็ดด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ ขั้นที่ 8 การประกอบผลิตภัณฑ์หินอ่อน ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สมบูรณ์ ต้องนำมาประกอบให้ครบถ้วน เช่น งาช้างต้องนำมาประกอบกับฐานที่เตรียมไว้ โดยใช้กาวยี่ห้อ Super Eagle Stone เมื่องานเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงนำออกจำหน่ายได้

ภาพที่ 4.14 ผลิตภัณฑ์หินอ่อนที่มีขนาดเล็ก ใช้สำหรับเป็นของฝาก ของที่ระลึก

ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)

การสร้างแหล่งเผยแพร่ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาของข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรม หินอ่อน อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เผยแพร่ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิดิทัศน์ เอกสาร เผยแพร่ เว็บไซต์ ซึ่งมีวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ คือ การทำหัตถกรรมหินอ่อนมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิต คือ ใช้วิธีการสืบทอดด้วยวาจา การสาธิต ลายลักษณ์อักษรด้วยวิธีการเขียนรูปแบบ โดยมีนายจ้างถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกจ้าง ครอบครัว พ่อแม่สู่ลูก และเครือญาติ ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกชายคนโต ที่มีทักษะการทำงานหลายอย่าง โดยเฉพาะการตัดตัวอักษร ภาษาจีน เรียนรู้จากพ่อที่สอนให้ เริ่มเรียนรู้มาตั้งแต่ตอนประถมศึกษาปีที่ 1 หัดจากการแบ่งเป็นตัวอักษรจีนบนหิน ช่วยพ่อแม่ตอนปิดเทอมมัธยมศึกษาปีที่ 1 เริ่มงานจะลู ปัจจุบันเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ (นายกิตติ บริษัท) ช่วยทำงานในช่วงปิดเทอมและวันหยุด คาดว่าจะถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกทุกคน ยกเว้นลูกสาว” และการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ศึกษาดูงาน ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน และกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน มีการสอนวิธีการทำไขหินอ่อนกับเด็กนักเรียนมัธยมที่ได้รับการมอบหมายจากครู” ซึ่งลักษณะของผลิตภัณฑ์ ที่สืบทอดมี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะที่นำไปใช้สอยขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก เช่น โต๊ะอาหารและเก้าอี้ งาม้าง เจตีย์ เสาคาน อ่างบัว เป็นต้น 2) ลักษณะที่นำไปใช้เป็นของที่ระลึก เช่น ที่ใส่ปากกา งาม้างขนาดเล็ก ไข เป็นต้น

ส่วนการเข้าถึงความรู้การทำหัตถกรรมหินอ่อน (1) การถ่ายทอดความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ในตัวบุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว โดยมีการจัดทำเป็นรายนาม ประชาชนผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ซึ่งหากมีผู้สนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ก็สามารถติดต่อขอศึกษาเรียนรู้ได้จากผู้รู้ภูมิปัญญาโดยตรง (2) การถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) สามารถเข้าถึงชุดความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย ได้โดยมีการรวบรวมไว้บนเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของทั้ง 3 ตำบล คือ เทศบาลตำบลบ้านพราน เทศบาลตำบลพรานกระต่าย และองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำกระต่ายทอง

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) การถ่ายทอดองค์ความรู้ ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “พยายามถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำผอบกับไขให้ลูก แต่ลูกไม่ทำ เขาไปทำงานก่อสร้าง มีกลุ่มนักศึกษามาดูงาน บรรยายให้ความรู้ และบางรายไม่เคยถ่ายทอดความรู้ให้ใคร แต่แลกเปลี่ยนกันเองในครอบครัว” “คนรุ่นลูกสามารถเรียนรู้ได้เร็ว ทำเป็น แต่เอางานไม่ได้ ชี้แจง เพราะใจมันไม่ชอบใจไปแต่เกมอย่างเดียว ร้านคอมอยู่ไหน?” “มองในภาพวิชาการ น่าจะมีการบันทึกไว้” “ชาวบ้านสามารถบอกขั้นตอนให้ได้ เพราะว่าฝีมือขึ้นอยู่กับแต่ละคน” “ไม่มีการทำเป็นแผนพับ”

ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

การส่งผ่านความรู้ระหว่างบุคคล หรือท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการหรือกิจกรรมที่เป็นทางการเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบชัดเจน เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้โดยการจัดทำเอกสารความรู้ ในขณะที่กระบวนการที่ไม่เป็น

ทางการ เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบซอแนร์ เช่น ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) การเป็นลูกจ้างโรงงานแปรรูปหินอ่อน

การแบ่งปันสามารถทำได้โดยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนด้วยกันเอง การให้เด็กนักเรียนและนักศึกษาสามารถศึกษาดูงานจากแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน การศึกษาองค์ความรู้บนเว็บไซต์

การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ทำโดยวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่ายเพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจสามารถไปศึกษาความรู้จากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนการสร้างพื้นที่ที่เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ต่อไป ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ชาวบ้านไม่เคยไปเป็นวิทยากร มีเพียงแต่คนมาดูงานที่บ้าน เช่น อาจารย์พานักเรียนไปทำงาน ให้คำบรรยายกับชาวบ้านเป็นค่าเสียเวลา แต่เด็กบางคนก็ไม่ค่อยสนใจ และบางทีก็มีเวลาน้อยเรียนรู้ได้ไม่มาก บางครั้งบางปีก็ไม่มา และบางครั้งเด็กก็มาเอง ส่วนใหญ่เป็นโครงการของเด็กนักเรียนจากโรงเรียนในท้องถิ่น”

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เนื่องจากชาวบ้านยังไม่มีการจัดการจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้อย่างสะดวก ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ชาวบ้านจะพยายามทำไม่ซ้ำกัน เพราะจะตีราคาตัวเอง ลูกค้าใครลูกค้ามัน และลักษณะการผลิตไม่มีการถามกันเป็นความลับ ผู้ผลิตจะสร้างแบบด้วยตนเอง แบบมาจากการสั่งของลูกค้า เช่น ลักษณะความโค้งของงาช้าง เพราะการลอกเลียนแบบสามารถทำได้ง่าย เพราะคนที่มืทักษะ แม้จะเห็นตัวอย่างเพียงชนิดเดียวก็สามารถทำได้โดยง่าย”

ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้ (Learning)

การใช้ความรู้เป็นส่วนหนึ่งของงานเป็นวงจรความรู้ที่มีการเรียนรู้ และพัฒนาให้เกิดประสบการณ์ใหม่อยู่เสมอ มีการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน สามารถนำความรู้มาช่วยในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที

เป็นการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ จากการที่ผู้ผลิตบางรายเริ่มจากการเป็นลูกจ้างในการทำหัตถกรรมหินอ่อนเพื่อหาอาชีพเสริม ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อมีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญซึ่งปฏิบัติมานานนับ 10 ปี และเห็นว่ามีความรู้ได้ดีจึงมีการปรับตัว โดยคิดทำเป็นธุรกิจเป็นของตัวเอง ส่วนการประยุกต์ใช้ความรู้ หรือการนำความรู้ไปใช้ มีวิธีการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติมาพูดคุยกับคนในครอบครัวเพื่อเปิดธุรกิจเป็นของตัวเอง ผลิตโดยใช้แรงงานหลักของคนในครอบครัว และใช้เวลาในการผลิตโดยไม่กระทบกับอาชีพหลัก มีรูปแบบการผลิตเป็นของตนเอง เนื่องจากผู้ผลิตรายใหม่มาจากการเป็นลูกจ้างก่อน และผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน จึงได้มีการพูดคุยกันเพื่อไม่ให้รูปแบบการผลิตเหมือนกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการแย่งตลาดกัน ดังนั้น บางครอบครัวจะผลิตเฉพาะงานขนาดเล็กเท่านั้น ซึ่งผลของการผลิตนั้นผู้ผลิตจะพยายามผลิตงานให้ถูกต้องและถูกใจตามที่ลูกค้าสั่ง การผลิตจะต้องผลิตให้มีคุณภาพ และ

ทันเวลา ทั้งนี้เพื่อให้มีรายได้สู่ครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ผู้ร่วมสนทนากล่าวว่า “ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนรวย ที่มาจากต่างจังหวัด การผลิตจะทำตามใจไม่ได้ เพราะจะขายไม่ได้” ส่วนคุณภาพชีวิต ผู้ผลิตหัตถกรรมหินอ่อนมีความตั้งใจในการผลิต ราคาการจำหน่ายต่อชิ้นไม่สูงและไม่เอาเปรียบผู้บริโภค จึงทำให้มีรายได้ของครอบครัวดีขึ้น ไม่มีภาระหนี้สิน สามารถส่งลูกเรียนได้สูงขึ้น และที่สำคัญคือไม่กระทบต่ออาชีพหลัก โดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “หินอ่อนออกมาไม่ทัน เครื่องมือชำรุดไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันตามความต้องการของลูกค้า แก้ไขด้วยการโทรศัพท์เตือนนัดที่ส่งจองไว้”

ปัญหาการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ ส่วนมากการเรียนรู้ของชาวบ้านขึ้นอยู่กับความต้องการผลิตภัณฑ์ของลูกค้า แต่ขาดความคิดสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง “ปัจจุบันไม่มีคนงานวัตถุดิบน้อย หากหินอ่อนตามที่ถูกสั่งไม่ได้ เช่น งามช่างอยากจะได้สีชาวล้วน หินอ่อนจะต้องรอและจอง เพราะหินอ่อนแต่ละก้อนไม่สามารถที่จะกำหนดได้” “งานชิ้นเล็กจะประสบปัญหาเรื่องคนงานไม่พอ แก้ปัญหาด้วยการจ้างเหมาภายนอก เรียกว่า “ปล่อยงานนอก” คนรับจ้างจะมารับแบบตอนเช้า แล้วกลับไปทำที่บ้าน (ซื้อเครื่องมือกันเอง) เมื่อเสร็จก็นำมาส่ง แรงงานรายวันไม่ค่อยอยู่นาน ถ้านัดออเดอร์จะเสียหาย” “การผลิตมีปัญหาเรื่องวัตถุดิบมาก ต้องการเงินมาเพื่อลงทุน ราคาสินค้าขึ้นอยู่กับการตีราคาของเหมืองหินอ่อน” “ชาวบ้านไม่มีการสร้างสินค้าใหม่ๆ เพราะตลาดไม่ต้องการ”

ภาพที่ 4.15 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย
ที่มา: จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม และการสนทนากลุ่ม (2557)

ดังนั้น จึงสรุป กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย
ดังแสดงในภาพที่ 4.16

ภาพที่ 4.16 สรุปกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย
อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร